

Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών

Πρόγραμμα Ιερατικών Σπουδών

Γ' Εξάμηνο

Μάθημα: Χριστιανική Αγωγή

Διδάσκων: π. Γεώργιος Διαμαντόπουλος

8^η ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Γ'

Μ. Ράπτη, *Χριστιανική αγωγή και διδασκαλία* [Χριστιανοπαιδαγωγικές Μελέτες και Έρευνες, β' Περίοδος, 53], εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2017, σελ. 129 – 142

4. Μορφές και μέθοδοι διδασκαλίας της χριστιανικής αγωγής

4.1 Η Βιωματική-Επικοινωνιακή διδασκαλία

4.1.1 Η μέθοδος Project ή η μέθοδος του «Σχεδίου Εργασίας»

Η μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στις ενοριακές νεανικές συνάξεις όλων των βαθμίδων

Παράδειγμα: Η ενότητα (Β' Γυμνασίου) «Ο Ιησούς βαπτίζεται στον Ιορδάνη: Ο καινούριος κόσμος εγκαινιάζεται»

μπορεί να αποτελέσει διδακτέα ύλη και στις νεανικές συνάξεις της ενορίας

Σύμφωνα με τους γενικότερους **στόχους** του μαθήματος των θρησκευτικών και τους ειδικότερους στόχους της ενότητας

οι μαθητές είναι καλό μέσα από τη διδασκαλία του βιβλικού γεγονότος

- να προσεγγίσουν τη σημασία του για την ανθρωπότητα

δηλαδή: την εγκαινίαση της καινούργιας «λυτρωμένης» ανθρωπότητας με την έναρξη του δημοσίου έργου του Ιησού

- να συνειδητοποιήσουν το μυστήριο της προσωπικής βάπτισης και αναγέννησης

και την ανάγκη συμμετοχής του κάθε χριστιανού στο μυστήριο της Θείας Οικονομίας

Σύμφωνα με αρχές βιωματικής-επικοινωνιακής διδασκαλίας

είναι άστοχο να διδαχθεί η ενότητα σε χρόνο διαφορετικό από την εποχή εορτασμού του γεγονότος

εκτός και μία άλλη εμπειρία της ομάδας μπορεί να συνδεθεί με τη θεματική της ενότητας

λ. χ. βάπτιση κάποιου γνωστού προσώπου,

παρακολούθηση ντοκιμαντέρ ομαδικών βαπτίσεων στην εξωτερική ιεραποστολή, στο έργο της οποίας οι κατηχούμενοι μπορεί να έχουν συμμετοχή,

ένα τηλεοπτικό ταξίδι στους Αγίους Τόπους

Με αφορμή εμπειρίες παιδιών έρχεται στο προσκήνιο της συζήτησης το θέμα της Βάπτισης του Ιησού

1^η φάση: ακούγονται ιδέες/απόψεις κατηχούμενων και διατυπώνεται ο προβληματισμός

Στη συνέχεια: οι ομάδες αναλαμβάνουν το ερευνητικό τους έργο

Μπορούν να ασχοληθούν:

- με πληροφορίες που δίνει η Αγία Γραφή
- τα ήθη/έθιμα που σχετίζονται με την εορτή
- το μυστήριο Βάπτισης στην ορθόδοξη εκκλησία (σημασία για τον Χριστιανό)
- εικονογράφηση του γεγονότος
- υμνολογία εκκλησίας
- σχετικά λογοτεχνικά κείμενα κ. άλ.

Οι κατηχούμενοι εργάζονται στην υλικοτεχνική υποδομή του ενοριακού κέντρου ή που βρίσκεται στην κατοχή τους (λ. χ. ηλεκτρονικός υπολογιστής)

Ο κατηχητής μπορεί

- να συντονίζει τις εργασίες των κατηχούμενων
- να τους βοηθά έμμεσα με υποστηρικτικό υλικό, με φυλλάδια εργασίας, με συμβουλές

για να μη ξεφύγουν από τους στόχους, να εργάζονται συστηματικά και να είναι αποτελεσματικοί

Στη συνέχεια οι κατηχούμενοι

- ανακοινώνουν τις εργασίες τους
- ανταλλάσσουν απόψεις,
- προβληματίζονται σχετικά με το μήνυμα του γεγονότος,
- παίρνουν αποφάσεις για τη διαμόρφωση στάσεων (λ. χ. συμπεριφορά τους όταν παραβρίσκονται σε μυστήριο Βάπτισης)

Αν η ομάδα αποφασίσει να ασχοληθεί περισσότερο χρόνο, οι δραστηριότητες μπορούν να είναι περισσότερες και πολυπλοκότερες να περιλαμβάνουν συνεντεύξεις, επισκέψεις, εκθέσεις κ. α.

Η παρουσίαση των εργασιών κάθε ομάδας με επίσημο χαρακτήρα (προσκεκλημένους υπεύθυνους της ενορίας ή της Μητρόπολης, γονείς, τοπικούς φορείς)

δεν είναι υποχρεωτική.

Μπορεί να γίνει μία φορά στο τέλος της κατηχητικής χρονιάς, για ένα «σχέδιο εργασίας»

που έχει μεγάλη διάρκεια και έχει απασχολήσει την ομάδα με πολλές και αξιόλογες δραστηριότητες

Αυτή η εκδήλωση

- επιβραβεύει τις εργασίες της ομάδας
- δίνει θάρρος για περαιτέρω ενασχόληση με διάφορα επίκαιρα θέματα

Σε καθημερινή βάση

τα μικρής διάρκειας projects βοηθούν

- στη δημιουργία ευχάριστου κλίματος στις νεανικές, ενοριακές συνάξεις
- στην καλύτερη επίτευξη των στόχων της αγωγής

Στις νεανικές ενοριακές συνάξεις η υλοποίηση ενός project είναι ευκολότερη

δεν υπάρχουν δεσμεύσεις χρόνου και αναλυτικού προγράμματος

Οι κατηχούμενοι μπορεί να έχουν περισσότερες εμπειρίες συμμετέχοντας στη ζωή της ενορίας τους

Λ. χ. σε σχέση με τη θεματική της Βάπτισης του Ιησού:

έχουν δυνατότητα

- να συμβάλουν στον στολισμό Εκκλησίας κατά την εορτή Θεοφανίων
- να συμμετέχουν στη λιτανεία για τον αγιασμό των υδάτων
- να παρακολουθήσουν τις ακολουθίες
- να ανέβουν στον αναλόγιο και να ψάλουν όλοι κάτι μαζί
- να αναζητήσουν πληροφορίες για την εικονογράφηση
- να αναβιώσουν έθιμα της εορτής
- να τα συνδέσουν με τον εορτασμό της Ορθόδοξης Εκκλησίας
- να τραγουδήσουν τα κάλαντα
- να προγραμματίσουν δραστηριότητες σχετικές με το μήνυμα της εορτής

(επισκέψεις σε ιδρύματα/νοσοκομεία, παρακολούθηση Βάπτισης και σχολιασμός νοήματος συμβόλων, ευχών κ. ά.)

Το παραπάνω παράδειγμα ενδεικτικό

Η διδακτική μεθοδολογία που προτάθηκε

σχεδιάστηκε με βάση

το θεωρητικό πλαίσιο της ολιστικής και βιωματικής προσέγγισης της γνώσης

που έχει ως στόχο

- την ικανοποίηση των βασικών αναγκών του παιδιού
- την καλλιέργεια της συνεργασίας, της κριτικής, της δημιουργικής σκέψης

Ο κατηχητής σε συνεργασία με τους μαθητές επινοούν διάφορα «σχέδια εργασίας»

μικρότερης ή μεγαλύτερης διάρκειας

ανάλογα

με τα ενδιαφέροντά τους,

τους στόχους του μαθήματος

και την υλικοτεχνική υποδομή που διαθέτει το ενοριακό πνευματικό κέντρο

Για την αποτελεσματικότητα της όλης προσπάθειας
απαιτούνται παιδαγωγοί φωτισμένοι, φλογεροί οραματιστές,
καλά καταρτισμένοι

και ενημερωμένοι σε θέματα επιστημονικού και ψυχοπαιδαγωγικού περιεχομένου

Μέσα από διάφορα «σχέδια εργασίας» μπορούν να ερευνηθούν,
σύμφωνα με τις επιθυμίες των κατηχουμένων,
κοινωνικά προβλήματα, όπως η ανεργία, τα ναρκωτικά, η ρύπανση κ. ά.
και να συνδυαστούν με διάφορες θεματικές ενότητες

Βασική προϋπόθεση για επιτυχία αυτής της διδακτικής πρωτοβουλίας
είναι

η δημιουργία, όπως αναφέρθηκε, κατάλληλων παιδαγωγικών συνθηκών
για την επίτευξη διδακτικών στόχων όλων των κατηγοριών
(γνωστικών, θυμικών, στόχων ανάπτυξης δεξιοτήτων)

Στα πλαίσια του αναφερθέντος project οι κατηχούμενοι μπορούν

- να σχολιάσουν τα παιδικά χρόνια του Ιησού
- να παραλληλίσουν τη ζωή Του με τη σημερινή των νέων
- να επισημάνουν τα αίτια του αρνητικού ατομικού και κοινωνικού φαινομένου των ναρκωτικών
- να βρουν τρόπους απαλλαγής και θεραπείας

συνδυάζοντας τις προτεινόμενες λύσεις με την ευσπλαχνία του Θεού Πατέρα και

σχολιάζοντας τον τρόπο με τον οποίο ο χριστιανός έχει τη δυνατότητα να θεραπευθεί από ψυχικές και σωματικές αρρώστιες

Στις νεανικές ενοριακές συνάξεις τέτοια «σχέδια εργασίας» μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα για περισσότερες βιωματικές δραστηριότητες

γιατί δεν υπάρχει η δέσμευση του περιορισμένου διδακτικού χρόνου και του αναλυτικού προγράμματος

Συμπέρασμα:

Η χρήση της βιωματικής-επικοινωνιακής διδασκαλίας
μπορεί να συμβάλλει

- στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
- στην επαφή του μαθητή με άλλα γνωστικά αντικείμενα (ιστορία, πολιτισμός, τέχνη)
- στον εθισμό του παιδιού σε υγιείς κοινωνικές συμπεριφορές
- στην εφαρμογή δημοκρατικών αρχών

Η μέθοδος σημαντική

στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών, στην καλλιέργεια της κριτικής, δημιουργικής σκέψης

στην ανακάλυψη και προβολή των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του μαθητή

στην ανάπτυξη αισθητικών, κοινωνικών και ηθικών κριτηρίων

γενικότερα στη διαμόρφωση ελεύθερων και υπεύθυνων προσωπικοτήτων

4.1.2 Η αφήγηση, η επίδειξη και ο διάλογος στην υπηρεσία της βιωματικής-επικοινωνιακής διδασκαλίας

Εκτός από τη μέθοδο project υπάρχουν και άλλες διδακτικές στρατηγικές

που μπορούν να εναλλάσσονται με τα σχέδια εργασίας,

και καλύπτουν τους στόχους της βιωματικής-επικοινωνιακής διδασκαλίας

Ο παιδαγωγός μπορεί να εφαρμόσει μία και περισσότερες μορφές διδασκαλίας κάθε φορά

προκειμένου να πετύχει τους διδακτικούς στόχους

όπως:

αφήγηση, επίδειξη, επίλυση προβλήματος, διάλογο

σεβόμενος πάντα την αρχή της βιωματικότητας και της λειτουργικότητας

Φράγκος: Καμία παιδαγωγική επενέργεια στον μαθητή δεν μπορεί να έχει θετικό αποτέλεσμα

αν δεν υπηρετεί μία υπάρχουσα λειτουργία στον μαθητή

Ο μαθητής αποκτά μία συμπεριφορά αν μπορεί να την εντάξει σε μία προηγούμενη

δεν μπορεί να κατακτήσει μία νέα γνώση

αν δεν την συνδέσει με μία ενυπάρχουσα

δεν αντιγράφει τις προσφερόμενες γνώσεις,

τις μετατρέπει σε λειτουργικές συμπεριφορές με τον δικό του τρόπο

Κανένα αποτέλεσμα μάθησης ή αγωγής δεν είναι θετικό, αν δεν βοηθάει τον μαθητή να προσαρμοστεί στο περιβάλλον που ζει

Αφήγηση και επίδειξη

Αφήγηση μίας ιστορίας ή η **περιγραφή** ενός γεγονότος όπως και η **επίδειξη**

μπορεί να έχουν λόγο στη διδασκαλία χριστιανικών περιεχομένων

όταν οι περιστάσεις το επιβάλλουν και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις,

διότι οι συγκεκριμένες μορφές διδασκαλίας έχουν συνδυαστεί κυρίως

με την παθητικότητα του μαθητή και τη μη ουσιαστική συμμετοχή του στη διαδικασία της μάθησης

Η επίδειξη ταιριάζει περισσότερο στη διδασκαλία τεχνικών μαθημάτων, θετικών επιστημών.

Μπορεί να έχει λόγο και στην άσκηση της χριστιανικής αγωγής,

μπορεί να γοητεύσει τους μαθητές, όταν στηρίζεται σε επικοινωνιακές διαδικασίες

και ικανοποιεί τα ενδιαφέροντα των μαθητών

Η προσκομιδή, η θεία λειτουργία, τα μυστήρια, η οικοδόμηση ναών κ. ά. μπορούν να διδαχθούν,

όπου χρειάζεται, από ειδικούς με τη μέθοδο της επίδειξης

Σημαντικό η επίδειξη να μην εξαντλείται στον εντυπωσιασμό μαθητών,

αλλά να αποτελεί αντικείμενο σχολιασμού, κριτικής διερεύνησης, διατύπωσης υποθέσεων και μελέτης

Ο παιδαγωγός για τη χρήση των μεθόδων αυτές πρέπει

- να είναι πολύ καλά προετοιμασμένος
- να γνωρίζει τις δυνατότητες και τις ανάγκες των μαθητών
- να μιλά με σαφήνεια, απλότητα, ηρεμία
- να χρωματίζει τη φωνή του
- να είναι ενθουσιώδης
- να προσέχει τις χειρονομίες
- να μη μιλά περισσότερο από 10-15 λεπτά
- να παρεμβάλει ερωτήσεις
- να χρησιμοποιεί εποπτικά μέσα
- να σημειώνει τα σημαντικά πράγματα στον πίνακα ή σε διαφάνειες
- να αποσκοπεί στη δημιουργία βιωματικών καταστάσεων

συνδυάζοντας την αφήγηση ή την επίδειξη με βιωματικές και συνεργατικές δραστηριότητες

Διάλογος

Στη διαλογική ή διαλεκτική μορφή διδασκαλίας οι μαθητές ενεργοποιούνται περισσότερο

- Ο διάλογος αποτελεί το βασικό όργανο επεξεργασίας των πληροφοριών

Μπορεί να έχει

α) τη μορφή *απλής ερωταπόκρισης*

κατά την οποία ελέγχεται η κατανόηση μίας έννοιας

β) τη μορφή μιας *διαλογικής, διαμαθητικής συζήτησης*

που δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να περιγράψουν,

να αναλύσουν και να αξιολογήσουν

καταστάσεις, απόψεις, στάσεις, αξίες

και να αποκτήσουν τη δεξιότητα της επικοινωνίας με τους άλλους

ή γ) τη μορφή μιας *συλλογικής διερεύνησης*

όπου στα πλαίσια μικρών ομάδων αναλύονται έννοιες, σχέσεις και πληροφορίες

Η διαλογική συζήτηση είναι μία αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ αυτών που συμμετέχουν

οι απόψεις και οι κρίσεις όλων λαμβάνονται εξίσου υπόψη
με στόχο την καλλιέργεια της αυτενέργειας των μαθητών
και της εξατομικευμένης διδασκαλίας

Ακρογωνιαίος λίθος της επικοινωνίας είναι η δεξιότητα κάθε προσώπου που συμμετέχει στη συζήτηση

να ακούει τον άλλο με προσοχή,
διαφορετικά η επικοινωνία είναι φαινομενική
και η συζήτηση χωρίς αποτέλεσμα

Ρόλος κατηχητή σε συζήτηση:

καθοδηγητής, συμπαραστάτης, οργανωτής

λιγότερο ρυθμιστής

- Καθορίζει μόνος ή με τους μαθητές τους στόχους της συζήτησης
- ενθαρρύνει όλους τους μαθητές να συμμετέχουν

με κατάλληλες για τον καθένα ερωτήσεις

- φροντίζει να τηρούνται οι κανόνες της συζήτησης
- συζητά τις προτάσεις των μαθητών
- διευκολύνει τη συζήτηση, διασαφηνίζοντας σκοτεινά σημεία, χρησιμοποιώντας εννοιολογικούς χάρτες ή άλλα εποπτικά μέσα όπου χρειάζεται
- διατυπώνει σε συνεργασία με τους μαθητές τα συμπεράσματα
- και ανακεφαλαιώνει τα βασικά σημεία της συζήτησης

Διαλεκτικό μοντέλο Σωκράτη

Ο φιλόσοφος Σωκράτης πρωτοχρησιμοποίησε τον διάλογο

ως μέθοδο έρευνας και γνώσης είναι [ο Σωκράτης] ένα πολύ καλό παράδειγμα σωστής χρήσης της τεχνικής του διαλόγου

Όταν ρωτούσε, δεν ζητούσε γνώσεις, αλλά συλλογισμούς,

δεν απέρριψε τη λανθασμένη απάντηση,

αλλά τη χρησιμοποίησε ως αφορμή για να αναγνωριστεί το λάθος

και ως πληροφορία για νέους συλλογισμούς

Σε μία συζήτηση οι μαθητές μπορούν να τοποθετηθούν σε διαδικασία μάθησης

όταν τους δίνεται η ευκαιρία να βρουν εναλλακτικούς τρόπους ανάλυσης ιδεών και θεμάτων

ώστε να φθάσουν σε μία άποψη, θέση που θα αποτελέσει και τη λύση του προβλήματος

Ο παιδαγωγός μπορεί να αμφισβητεί απόψεις και θέσεις δικές του ή των μαθητών

και να τους παρακινεί να προβληματιστούν περισσότερο

ώστε να επιβεβαιώσουν με επιχειρήματα τις αρχικές τους θέσεις ή να τις μεταβάλλουν,

αναζητώντας την ορθή λύση, μέσα από αντίθετες θέσεις

Ο παιδαγωγός Χρ. Φράγκος, αυτό το σωκρατικό μοντέλο διδασκαλίας το ονομάζει **διαλεκτικό**

και το διακρίνει από το διαλογικό μοντέλο

Στην περίπτωση του διαλογικού μοντέλου οι μαθητές έχουν τον κύριο λόγο,

εκθέτουν τις απόψεις τους,

αντιδρούν για την εύρεση της πιο ορθής λογικά ή συναισθηματικά σκέψης,

με αποτέλεσμα

τη δημιουργία κλίματος αμοιβαίας αποδοχής των γνώμων,

την ενίσχυση της ατομικότητας ή

τη σύγχυση ως προς τη σωστή κατεύθυνση

Στον διαλεκτικό τύπο διδασκαλίας

- καθορίζεται το βασικό θέμα της συζήτησης,
- χρησιμοποιούνται λειτουργίες ανακαλυπτικής μορφής,

εναλλακτικές μέθοδοι,

- αναγνωρίζεται και διερευνάται το λάθος

- ανευρίσκονται παρακαμπτήριοι δρόμοι

Η διαδικασία αυτή έχει ως αποτέλεσμα

- να καλλιεργείται κριτική και δημιουργική σκέψη,
- να προκύπτουν προβληματισμοί
- και να προωθούνται λύσεις
- να αναπτύσσεται η αυτονομία και η κοινωνικοποίηση του μαθητή
- να δημιουργείται πνεύμα επικοινωνίας, σεβασμού και αλληλοκατανόησης
- να διαμορφώνονται υγιείς στάσεις και συμπεριφορές

Οι στόχοι της χριστιανικής αγωγής υπηρετούνται καλύτερα από τη διαλεκτική μορφή διδασκαλίας

και όχι από ένα αναποτελεσματικό διάλογο

Η συζήτηση δεν είναι εύκολη υπόθεση

μπορεί να υπηρετήσει όλες τις μορφές διδασκαλίας

έχει ευεργετικά αποτελέσματα

όταν

δεν εξελιχθεί σε ανιαρή αντιπαράθεση απόψεων και πληροφοριών

όταν δεν οδηγηθεί σε αδιέξοδα και άσχετες με το θέμα συζητήσεις

όταν αποφευχθούν οξύτητες μεταξύ των συνδιαλεγομένων

Η σημασία της ερώτησης

Βασικό δομικό στοιχείο του διαλόγου είναι η **ερώτηση**

Η επιτυχία της διαλογικής διδασκαλίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο υποβολής των ερωτήσεων

Μέσω των ερωτήσεων ο καθηγητής μπορεί

- α) να συγκεντρώσει πληροφορίες για τους κατηχούμενους
- β) να προκαλέσει τα ενδιαφέροντά τους
- γ) να πετύχει τους διδακτικούς στόχους του

Η μορφή τους υποδηλώνει

- την προετοιμασία του διδάσκοντα
- την οργάνωση της διδασκαλίας

- την ποιότητα των διδακτικών στόχων που επιτυγχάνονται

Παράδειγμα: Για την καλλιέργεια της κριτικής και δημιουργικής σκέψης οι ερωτήσεις

θα πρέπει να αναφέρονται στη συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη, στην αναζήτηση σχέσεων,

στην ανάλυση του όλου σε μέρη,

στην αιτιολόγηση, στην εξήγηση, στην πρόβλεψη, στην υπόθεση και στη διατύπωση εναλλακτικών απόψεων για το ίδιο θέμα

Στην περίπτωση εργασιών συγκλίνουσας σκέψης ο μαθητής καλείται να επεξεργαστεί γνωστές πληροφορίες

και να απαντήσει σωστά σε σχετικά ερωτήματα

Αντίθετα στις εργασίες αποκλίνουσας σκέψης

ζητούνται από τον μαθητή προσωπικές προτάσεις σχετικά με την αξιοποίηση δεδομένων, τη λύση προβλημάτων, την πρόβλεψη εξελίξεων κλπ.

Εκτός από το περιεχόμενο και τη μορφή των ερωτήσεων,

ο τρόπος διατύπωσής τους μπορεί επίσης να καθορίσει την πορεία της συζήτησης

Οι ερωτήσεις πρέπει

- να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια και απλότητα,
- να είναι δομημένες νοητικά
- να καθορίζουν τα πλαίσια μέσα στα οποία ο μαθητής καλείται να διαμορφώσει την απάντηση,
- να απαιτούν μία διανοητική ενέργεια κάθε φορά,
- να μην επιδέχονται μονολεκτικές απαντήσεις,
- να δίνουν τη δυνατότητα τεκμηρίωσης,
- να ικανοποιούν την ερευνητική διάθεση του μαθητή,
- να είναι προσαρμοσμένες στο γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών

5. Ο ρόλος της αξιολόγησης στη διδακτική προσέγγιση της χριστιανικής αγωγής

Έννοια αξιολόγησης

Η αξιολόγηση συνδέεται με κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα

Καμία ανθρώπινη ενέργεια δεν διαφεύγει τον έλεγχο ή την κρίση ώστε να διαπιστωθεί η επιτυχία ή αποτυχία της

και να ρυθμιστεί η περαιτέρω πορεία της ανθρώπινης λογικής και δημιουργίας

Η αξιολόγηση είναι σύμφυτη με το έργο της αγωγής

Ορισμός αξιολόγησης από παιδαγωγούς:

Πολύπλοκο σύνολο τεχνικών και μεθόδων με τις οποίες ελέγχεται αν οι στόχοι των διαφόρων μαθημάτων έχουν κατακτηθεί από τον παιδαγωγούμενο

γενικότερα αν οι στόχοι της αγωγής έχουν επιτευχθεί

Η αξιολόγηση αυτή **διακρίνεται** από τη μέτρηση που συνδέεται με την επιλογή

γιατί έχει άμεση σχέση με την εξέταση όλων των δυνατοτήτων και των μέσων

που μπορούν να συμβάλουν στην προαγωγή της μάθησης και στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών

Ο περιορισμός της αξιολόγησης στη μέτρηση και την επιλογή των μαθητών δεν μπορεί να συμβιβαστεί με το περιεχόμενο της χριστιανικής αγωγής

Τύποι αξιολόγησης

Ο Bloom διέκρινε τρεις τύπους αξιολόγησης

α) διαγνωστική αξιολόγηση

β) διαμορφωτική αξιολόγηση

γ) τελική ή αθροιστική αξιολόγηση

Διαγνωστική:

Προσδιορίζεται το γνωστικό επίπεδο των μαθητών, οι εμπειρίες, οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους

και προσαρμόζονται οι παιδαγωγικές και διδακτικές ενέργειες του παιδαγωγού

Συγκεκριμένα: οργανώνονται οι ενότητες που θα διδαχθούν,

καθορίζονται οι στόχοι και η μορφή διδασκαλίας

ώστε να δημιουργηθούν οι καλύτερες συνθήκες για την ανάπτυξη του μαθητή

Διαμορφωτική:

Έχει καθαρά παιδαγωγικό σκοπό,

δεν επιδιώκει να τοποθετήσει αξιολογικά τον μαθητή ανάμεσα στους άλλους,

πληροφορεί τον εκπαιδευτικό για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων

ώστε να τροποποιηθούν διδακτικές συμπεριφορές

Αθροιστική:

Είναι η τελική

Αφορά τις εξετάσεις που γίνονται στο τέλος του διδακτικού έτους.

Έχει σκοπό να προσδιορίσει

α) την επίτευξη των διδακτικών σκοπών του μαθήματος

β) την προαγωγή των μαθητών

γ) τη διακρίβωση της καταλληλότητας των σκοπών και των μεθόδων της διδασκαλίας

Στα πλαίσια της άσκησης διδακτικού έργου στις νεανικές ενοριακές συνάξεις

είναι προφανές ότι η αξιολόγηση με τη διαγνωστική και διαμορφωτική της διάσταση έχει τον κύριο λόγο

ενώ η αξιολόγηση με την τελική μορφή της

που αποσκοπεί στην προαγωγή ή μη των μαθητών,

δεν μπορεί να έχει καμία θέση

Η διαμορφωτική αξιολόγηση, που συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο της μάθησης,

μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας

και να έχει ευεργετικά αποτελέσματα

Μπορεί στην αρχή κάθε καινούργιας δραστηριότητας να παίζει τον ρόλο της ως διαγνωστική

για την επισήμανση των κεκτημένων γνώσεων και των ικανοτήτων που διαθέτει ο μαθητής

καθώς και για τον περαιτέρω καθορισμό της διδακτικής πορείας

Μπορεί να αποτελεί μία καθημερινή σχέση αλληλεπίδρασης κατηχητή και κατηχούμενου

με τη μορφή

- μίας γενικής παρατήρησης της συμπεριφοράς του μαθητή
- μιας αξιολόγησης υποκειμενικής και αυθόρμητης,
- μιας διαμόρφωσης υποθέσεων
- και μιας συνεχούς αύξησης των κινήτρων

Μπορεί να έχει τη θέση της στο τέλος κάθε σταδίου της μαθησιακής διεργασίας

για την ανάλυση του αποτελέσματος των υποστόχων,

τη διαμόρφωση της διδασκαλίας

και την τροποποίηση των σχεδίων.

Στη *διαθεματική* προσέγγιση της γνώσης, που στηρίζεται περισσότερο στην ερευνητική δουλειά,

στην εργασία με τη μέθοδο project και στη συλλογική προσπάθεια ομάδων μαθητών,

οι στόχοι της διαμορφωτικής αξιολόγησης αφορούν

- στην αξιολόγηση *όλων των δυνατοτήτων* των μαθητών

(δεξιότητες, ικανότητες, στάσεις, κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, ερευνητικό πνεύμα)

- στην ενεργή συμμετοχή του μαθητή και των συμμαθητών στην αξιολόγηση,
- καθώς και στην αξιολόγηση όλων των φάσεων του προγράμματος,

από τους στόχους, τις διαδικασίες, το σχεδιασμό και την εκτέλεση των δραστηριοτήτων,

τη συμμετοχή του μαθητή,

την παρουσία του εκπαιδευτικού.

Γενικά η διαμορφωτική αξιολόγηση παρουσιάζεται ως μία ποιοτική θεώρηση όλων των πληροφοριών που δίνουν οι μαθητές

η οποία θεώρηση αναγκάζει σε ένα διάλογο ανάμεσα στον μαθητή και τον παιδαγωγό με στόχο

όλοι οι παιδαγωγούμενοι να φθάσουν στην κατάκτηση των επιθυμητών στόχων

Κύριο αντικείμενο αυτής της αξιολόγησης είναι, δηλαδή,

- η επιστροφή στην παιδαγωγική πράξη καθαυτή,
- η διευκόλυνση του μαθητή να προσαρμοστεί στο εκπαιδευτικό περιβάλλον
- και η προσαρμογή του περιβάλλοντος στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του μαθητή.

Σε αυτά τα παιδαγωγικά πλαίσια νοείται επίσης

η δημιουργία των κατάλληλων παρωθητικών καταστάσεων και κινήτρων

που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο

ώστε η παιδαγωγική παρέμβαση, ιδιαίτερα στην περίπτωση της χριστιανικής αγωγής

να είναι σύμφωνη με τους επιδιωκόμενους στόχους της

και η προσπάθεια παιδαγωγού και μαθητή να είναι αποδοτικότερη

Προθέσεις και τακτική παιδαγωγού

Η παιδαγωγική αντιμετώπιση της συμπεριφοράς των μαθητών κατά τη διδακτική πράξη μέσω της αξιολόγησης

είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τις προθέσεις του παιδαγωγού

και με την τακτική με την οποία έρχεται σε επαφή και επικοινωνεί με τους μαθητές του.

Ο τρόπος με τον οποίο ο παιδαγωγός καθοδηγεί και συμβουλεύει,

η μέθοδος με την οποία διορθώνεται μία αναποτελεσματική δράση,

ο τρόπος με τον οποίο παίρνονται νέες αποφάσεις,

ιδιαίτερα στη βιωματική διδασκαλία,

θα εξαρτηθεί από τη μορφή της «παιδαγωγικής σχέσης» παιδαγωγού και παιδαγωγούμενου

από τη διαφορετική δομή της προσωπικότητας των ατόμων που αλληλεξαρτώνται,

την ιδιαίτερη ατομική τους ιστορία και τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν μία δεδομένη στιγμή.

Ο παιδαγωγούμενος διαμορφώνει το εγώ του μέσα από την εικόνα που έχει ο άλλος για αυτόν

και βρίσκεται σε μία κατάσταση διαρκούς μεταμόρφωσης του εαυτού του,

ανάλογα με την αλληλεπίδραση που υφίσταται

και μέσα από διαδοχικές καταστάσεις ικανοποίησης και δυσαρέσκειας που βιώνει.

Ο ρόλος της διαμορφωτικής αξιολόγησης σε αυτόν ακριβώς τον τομέα,

στη δημιουργία ευχάριστων βιωμάτων

και στην οικοδόμηση μιας αποτελεσματικής παιδαγωγικής σχέσης

κατά την άσκηση της χριστιανικής αγωγής, είναι σημαντικός.

Διαμορφωτική αξιολόγηση και μεταγνωστική συνείδηση

Στη βιωματική διδασκαλία, στα πλαίσια της διαμορφωτικής αξιολόγησης

εκτός από την ποιοτική αξιολόγηση της διδακτικής πράξης από τον διδάσκοντα,

δίνονται πρωτοβουλίες στον μαθητή να αυτοαξιολογεί ο ίδιος τις νοητικές πράξεις και διεργασίες.

Ο παιδαγωγός δίνει τη δυνατότητα στον παιδαγωγούμενο

να αποκτήσει **μεταγνωστική συνείδηση**,

να αυτοδιορθώνεται,

να προβλέπει την εξέλιξη των γεγονότων και να προγραμματίζει ανάλογα.

Ο όρος μεταγνωστική συνείδηση αναφέρεται στη συνείδηση και στη γνώση που έχει το άτομο για τις διαδικασίες της σκέψης του, καθώς και

στην ικανότητά του να προγραμματίζει, να προβλέπει, να κατευθύνει και να αξιολογεί τις σκέψεις του.

Οι μεταγνωστικές δεξιότητες που οδηγούν τον μαθητή να σκέπτεται αφορούν

τον **προγραμματισμό** της σκέψης,

την **καθοδήγηση** της σκέψης

και την **αυτοαξιολόγηση** της σκέψης

Στα πλαίσια του προγραμματισμού της σκέψης

οι μαθητές καλούνται

- να δουν το πρόβλημα,
- να το συγκρίνουν με άλλα παρόμοια, καθώς και με τις δυσκολίες που συνάντησαν,
- να διατυπώσουν τα ερωτήματα στα οποία θα απαντήσουν,
- να προβλέψουν τα αποτελέσματα κ. ά.

Στα πλαίσια της καθοδήγησης της σκέψης

οι μαθητές καλούνται να περιγράψουν με κάθε λεπτομέρεια

- την πορεία που ακολούθησε η σκέψη
- τα προβλήματα και τους δισταγμούς που αντιμετώπισαν,
- τον τρόπο που τα ξεπέρασαν ή τι δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν,
- το σκεπτικό των επιλογών τους,
- καθώς και τις συναισθηματικές μεταπτώσεις κατά την πορεία της επεξεργασίας.

Κατά την αξιολόγηση της σκέψης

ο μαθητής καλείται

να απαντήσει στο

- πώς εργάστηκε
- και στο πώς ξέρει ότι ολοκλήρωσε την αποστολή του
- και στο πόσο ικανοποιημένος είναι από την όλη διαδικασία
- και τι θα έκανε αν ξανάρχιζε το έργο από την αρχή.

Οι παιδαγωγούμενοι μπορούν να ελέγχουν καλύτερα τη σκέψη τους

- αν συνηθίσουν να περιγράφουν αυτό που σκέπτονται,

- αν υποβάλλονται σε προβληματισμούς για καθημερινά πράγματα, εικόνες και καταστάσεις
- και αν συνηθίζουν να συζητούν αυτό που σκέπτονται με τους συμμαθητές τους.

Η σκέψη μέσα από την άρνηση, π. χ. *αν ο Θεός δεν έκανε τον ήλιο*
 η συζήτηση πάνω σε αναλογίες και η χρήση επιχειρημάτων,
 η εργασία με μεταφορές και με διλήμματα,
π. χ. εάν η Ευρώπη είχε κατακτηθεί από το Ισλάμ, πώς φαντάζεστε τη
σημερινή της μορφή ...,
 ή το παιχνίδι ρόλων για τη συνειδητοποίηση της πραγματικότητας
 είναι κάποιες τεχνικές που συμβάλλουν αποτελεσματικά
 στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια της
 σκέψης.